

Кабак К.С.,

студентка гр.БЕМ-818а

Національний технічний університет «ХПІ»

Перера П.Г.,

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу

Національний технічний університет «ХПІ»

(м. Харків, Україна)

КОРУПЦІЯ В ІНТЕЛЕКТУАЛЬНІЙ СФЕРІ ЯК ФАКТОР ЗАГРОЗ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

Охорона та захист від порушення прав інтелектуальної власності та порушення антикорупційного законодавства серед співробітників промислових підприємств при виконанні завдань у сфері інтелектуально-інноваційної діяльності досить складний. Ще важче запобігти неадекватній поведінці співробітників і робітників за контрактом третіх осіб. Результати проведеного дослідження свідчать про зростання витрат на запобігання порушенням прав інтелектуальної власності, запобігання корупційній діяльності, включаючи навчання співробітників у цій сфері, усунення проблеми, пов'язаних з глобальними ланцюгами поставок, належною обачністю, розробкою ефективних програм дотримання умов контракту, оцінкою ризиків та аудит, а також правовий нагляд [1–19].

В якості основних завдань (методичних рекомендацій) проведеного нами дослідження було поставлено деякі ключові проблеми щодо можливих проявів корупції в сфері інтелектуальної власності та її впливу на рівень національної безпеки. Виокремимо основні з них [1, 5, 11, 14, 18]:

- порушення прав інтелектуальної власності та корупційна діяльність можуть мати значний вплив на компанію через фінансові втрати, державні санкції, ризики цивільного судочинства та завдаючи шкоди її бренду та репутації;
- хоча захист інтелектуальної власності та боротьба з корупцією — це різні питання та, як правило, обробляються різними підрозділами на підприємстві, типи інструментів та заходів, які використовуються для пом'якшення ризиків у кожній з цих сфер, подібні;
- програми підвищення захисту прав інтелектуальної власності та запобігання корупційній діяльності повинні мати практичне спрямування та спиратися на те, що вже роблять підприємства, вони також повинні мати чітку пропозицію щодо їх використання та простоту реалізації;

- найбільші ризики порушень інтелектуальної власності та корупції в ланцюжку поставок виникають на основних ринках, що розвиваються, тому на цих ринках потрібно зосередити основну увагу;
- хоча постійний моніторинг важливий, ефективна належна обачність перед тим, як підприємство залучить стейкхолдера (посередника, поставщика, споживача, ліцензіата), має вирішальне значення;
- визначаючи належний рівень перевірки, підприємства повинні використовувати підхід, що ґрунтується на оцінці ризику, який враховує характер діяльності підприємства, місцезнаходження стейкхолдера (посередника, споживача, ліцензіата), характер товарів чи послуг, що надаються, та потенційні фінансові втрати;
- захист інтелектуальної власності є складним, оскільки підприємство повинна враховувати як свою власну інтелектуальної власності, так і те, чи порушують постачальники інтелектуальної власності інших підприємств, коли вони надають (продають, використовують) інноваційні товари чи інноваційні послуги.

На наш погляд, загальний кодекс захисту інтелектуальної власності, який застосовувався б як виробників інноваційний продуктів, так і до стейкхолдерів, міг би зменшити витрати. Це також може підвищити дотримання вимог, дозволяючи стейкхолдерам отримати сертифікат на етичну поведінку, що допоможе їм у забезпеченні нового бізнесу. Слід почати вирішувати ключові практичні питання щодо розробки та розгортання ефективної структури для управління цілісністю ланцюга поставок. В цій сфері рекомендуємо звернути особливу увагу на наступні напрямки:

- враховуючи велику кількість стейкхолдерів, які мають тісні зв'язки з промисловими підприємствами, проведення ефективної оцінки ризиків є важливим перед проведенням належної перевірки.
- щоб переконатися, що треті сторони розуміють, які практики є прийнятними, підприємства повинні розглянути можливість створення сторонніх кодексів поведінки, спеціально орієнтованих на їхніх стейкхолдерів і партнерів.
- як промислові підприємства, так і стейкхолдери/партнери могли б скоротити час, витрачений на належну обачність, аудит та сертифікацію, якби можна було розробити процес сертифікації для боротьби з корупцією та/або для інтелектуальної власності, які отримали визнання;
- важливе значення має навчання як співробітників підприємства, так і сторонніх працівників, однак таке навчання має бути

специфічним для бізнесу підприємства та має бути передано просто та місцевою мовою.

Корупція як негативний соціальний прояв, може привести до знищення довіри до влади, деградації держави або порушення згоди народу з владою, погіршення рівня економічної безпеки підприємства. Суб'єкти які порушили правила своєї посади можуть бути залучені до кримінальної, адміністративної, цивільно-правової та дисциплінарної відповідальності.

Проблема корупції існує не тільки в Україні, а і у всьому світі. Цим питанням займаються такі поважні організації як Європейський парламент, Організація Об'єднаних Націй, Організація безпеки та співтовариства в Європі. У нашій країні явище корупція викликає звикання у суспільства, таким чином люди вважають, що такий негативний фактор є нормою життя. Через корупцію країна підставляє економічну сторону держави, це зупиняє інвестування іноземних країн, також це створює тіньову економіку.

На наш погляд, для вітчизняних підприємств характерні такі види корупції:

- *хабарництво*: отримання посадовою особою або через посередника хабара у вигляді грошей, цінних паперів, іншого майна;
- *розкрадання*: це вчинене протиправного безоплатного вилучення та звернення чужого майна з корисливою метою, що завдало шкоди власнику чи іншому власнику цього майна;
- *шахрайство*: розкрадання чужого майна або набуття права на чуже майно шляхом обману чи зловживання довірою;
- *вимагання*: отримання протизаконної майнової вигоди за допомогою примусу, на волю потерпілого;
- *зловживання*: порушення закону, яке перебуває у незаконному, злочинному використанні своїх прав, можливостей;
- *кумівство*: службове заступництво, яке надається посадовою особою переважно своїм родичам, близьким або друзям на шкоду інтересам служби.

Якщо уявити, що проведено спеціальне дослідження з питання «Що викликає корупцію?», то, ймовірно, будуть отримані дві основні відповіді — жадібність та злидні.

У країнах з високими рівнями корупції часто говорять про те, що внаслідок низьких зарплат у секторі державної служби службовці намагаються збільшити свій прибуток, вимагаючи хабара. Аргумент держслужбовців (у багатьох країнах це включає суддів, прокурорів, лікарів та вчителів) полягає в наступному: «Якби я отримував зарплату, що дозволяє мені та моїй сім'ї жити гідно, то мені б не доводилося брати хабарі». Цей аргумент вказує на бідність як причину корупції. Проте можна сказати, що зростання зар-

плат державних службовців не зупиняє корупцію, якщо вона широко поширена.

Ще одна часто звана причина корупції — це особливості культурного характеру. Відповідно до цього підходу існують суспільства та держави, де корупція — нормальний та загальноприйнятий спосіб життя. Зазвичай у такому контексті подарунки — як стверджують — не розцінюються як акт корупції, і як ми відмічали раніше, підтримка членам сім'ї для отримання роботи у багатьох країнах — це нормальна, очікувана поведінка.

В даній причині є як мінімум два контраргументи. Перший: навіть у країнах, де корупція, нібито, є способом життя, існують закони, що карають корупцію. Другий: тому, що стосується подарунків — часто званих подякою за якісно надану послугу — можна подивитися на це питання з іншого боку: була б послуга якісно надана і без подарунка? Корупція є негативним явищем в Україні та є проблемним питанням для економічного та демократичного розвитку держави. Інші країни допомагають Україні побороти корупцію. Таким чином існує антикорупційна ініціатива ЄС в Україні.

На нашу думку, є два методи боротьби з корупцією, це превентивні (методи, які мають застосовувати ще до того як корупцію вчинять) та каральні методи (ці методи проводять вже після того як злочин було зроблено). Превентивні методи: застосування таких умов у різних сферах, наприклад: законодавстві, економіці, бізнесу, для того щоб корупція стала неможливою або мінімізувати її існування.

В нашій країні з 2014 року діє Закон України «Про запобігання корупції». В цьому законі говориться про поняття корупції та переліку осіб, які можуть нести відповідальність за зроблений злочин. Також у законі згадується про методи за допомогою яких ведеться боротьба з корупцією.

Крадіжка інтелектуальної власності передбачає пограбування людей або підприємств, їхніх ідей, винаходів і творчих проявів, відомих як «інтелектуальна власність», що може включати все, від комерційної таємниці та запатентованих продуктів і частин до фільмів, музики та програмного забезпечення. Це зростаюча загроза, особливо з розвитком цифрових технологій та мереж обміну файлами в Інтернеті. І велика частина крадіжок відбувається за кордоном, де закони часто нестійкі, а їх дотримання важче. Загалом, крадіжка інтелектуальної власності коштує українському бізнесу сотні мільйонів доларів на рік і позбавляє країну робочих місць і податкових надходжень.

Запобігання крадіжок інтелектуальної власності є пріоритетом програми кримінальних розслідувань СБУ. Зокрема, вона зосереджується на крадіжці комерційної таємниці та порушеннях прав на продукти, які можуть вплинути на рівень національної безпеки

України, а також на здоров'я та безпеку споживачів, як-от підроблені літаки, автомобілі та електронні частини. Ключем до успіху програми є пов'язування значних ресурсів і зусиль приватного сектора з партнерами з правоохоронних органів на місцевому, регіональному, державному та міжнародному рівнях.

Література

1. Tkachov M.M., Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // Problems and Perspectives in Management. 2021. Vol. 19, Iss. 1. P. 24-38.
2. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
3. Pererva P.G., Kobieliava T.O., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // Studies of Applied Economics. Spec. Iss.: Innovation in the Economy and Society of the Digital Age. 2021. Vol. 39, № 5. 11 p.
4. Товажнянський В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
5. Гончарова Н.П., Перерва П.Г., Яковлев А.И. Маркетинг інноваційного процесу. К.: ВИРА-Р, 1998. 267с.
6. Гладенко І.В. Мониторинг производственно-коммерческой деятельности промышленного предприятия / И.В.Гладенко, П.Г.Перерва, В.Л.Товажнянский, Т.А. Кобелева // Вісник НТУ «ХПІ». 2009. № 36-1. С. 12-22.
7. Pererva P. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise / P.Pererva, V.Tovazhnyanskiy, T.Kobeleva, I.Gladenko// Business Studies. Miskolc : Miskolc University Press. 2010. Volume 7. Number 2. S.171-183.
8. Tkachova, N.P, Pererva P.G., Kobieliava, T. O. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // Науковий вісник Полісся. 2017. № 2 (10), ч.2. С. 144-149.
9. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // Scientific bulletin of Polissia. 2017. №1, ч.2. С.140-145.
10. Kocziszky G., Kobieliava T.O., Pererva P.G., Veres Somosi M. Compliance program. Kharkov-Miskolc : NTU «KhPI». 2019. 689 p.
11. Перерва П.Г. Практический маркетинг. Вып. 4. Исследование рынка промышленной продукции. М.: НПО «РИМ», 1991. 96 с.
12. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному

підприємстві // Навч.посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.

13. Перерва П.Г. Комплаенс-программа промышленного предприятия: сущность и задачи // Вісник НТУ "ХПІ". Харків : НТУ "ХПІ", 2017. № 24. С. 153-158.

14. Перерва П.Г. Практический маркетинг. Вып. 2. Маркетинг на промышленном предприятии. - М.: НПО «РИМ», 1991. - 80 с.

15. Грабченко А.И., Смолоник Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.

16. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.

17. Кобелева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр. «Технічний прогрес і ефективність виробництва». Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25 (1134). С. 79-84.

18. Кобелева Т.О. Методичні засади моніторингу кон'юнктури ринку асинхронних електродвигунів // Управління розвитком : зб. наук. праць – Харків : ХНЕУ. 2011. № 4 (101). С. 258-260.

19. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobielieva T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // Науковий вісник Полісся. 2016. № 4 (8), ч.2. С.240-246.

УДК 330.111.62:339.166.5

Каніца Ю. М.,

*д.ю.н., директор Центру досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій НАН України
(м. Київ, Україна)*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ, ІННОВАЦІЇ ТА КОНКУРЕНТОЗДАТНІСТЬ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Війна та зусилля керівництва держави подолати ворога ставлять питання, що має бути зроблено в Україні, щоб у кожному напрямку економіки формувати умови та посилювати діяльність з забезпеченням більш сприятливих умов та високих стандартів діяльності бізнесу, установ державної сфери, державного управління ніж ми маємо у країні агресорі та інших країнах, що її підтримують.